

Wprowadzenie

Już od czasów monarchii Piastów ziemie polskie były celem wędrówek ludności szukającej nowego miejsca do życia lub uciekającej z różnych zakątków Europy przed prześladowaniami. Wśród takich grup znalazła się ludność żydowska. Pierwsi jej przedstawiciele pojawili się na ziemiach polskich na przełomie XI i XII wieku. Wraz z powiększaniem się terytorium państwa o ziemie odmienne etnicznie na terenie Królestwa Polskiego znalazły się grupy ludności obcej narodowościowo oraz wyznające różne religie. Polska stawała się mozaiką narodowościową i etniczną, co wymagało od jej mieszkańców wykształcenia tolerancji wobec różnic narodowych i religijnych.

Już wiesz

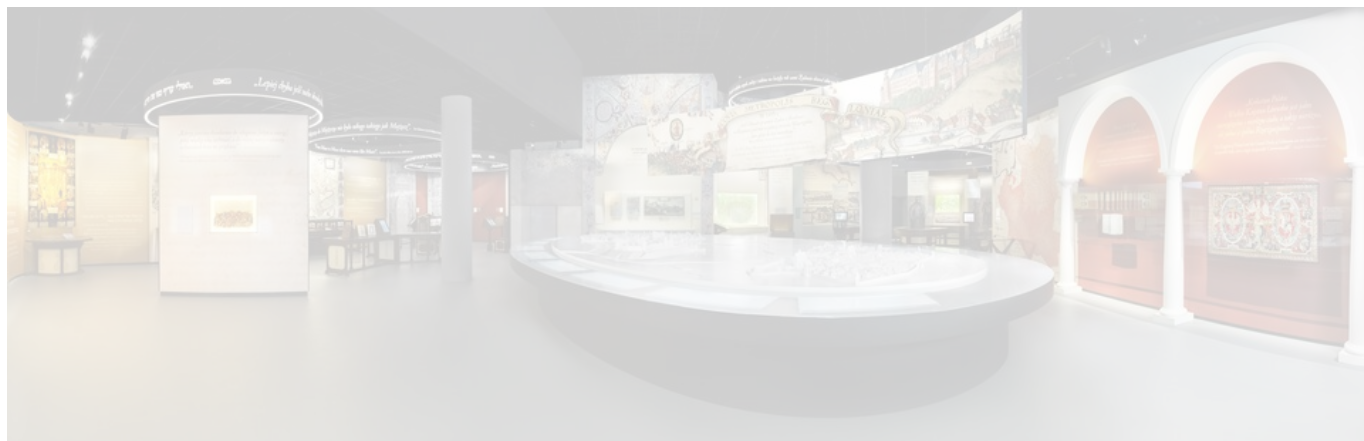
Przed zapoznaniem się z e-materiałem należy wiedzieć:

- kiedy na ziemiach polskich pojawiły się mniejszości: żydowska, niemiecka i ruska;
- w jakich okolicznościach doszło do zawiązania unii między Polską i Litwą;
- jakie były przyczyny reformacji.

Nauczysz się

- przedstawiać okoliczności zawiązania konfederacji warszawskiej i oceniać jej znaczenie;
- wyjaśniać, dlaczego w Polsce w XVI wieku panowała tolerancja religijna;
- wymieniać mniejszości religijne i wyznaniowe na terenie Rzeczypospolitej Obojga Narodów,
- omawiać sytuację Żydów na ziemiach polskich w XVI wieku;
- dostrzegać mechanizmy, które powodują podział w społeczeństwie na grupy my i oni.

Film

Zasób interaktywny dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DPFtLkgQ3>

Źródło: LEARNETIC SA, licencja: CC BY 4.0.

Interaktywne ćwiczenia multimedialne

Ćwiczenie 1

Zaznacz czynniki, które kształtują tożsamość narodową.

- gospodarka
- infrastruktura
- świadomość narodowa
- kultura
- język
- terytorium
- symbole narodowe

Zasób interaktywny dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DjmpJoztR>

Źródło: LEARNETIC SA, licencja: CC BY 4.0.

Podsumowanie

Podsumowanie

1. Pierwsze grupy ludności żydowskiej pojawiły się na ziemiach polskich na przełomie XI i XII wieku.
2. Już w okresie panowania Piastów pojawiły się grupy ludności obce Polakom etnicznie, wyznaniowo i religijnie. Przybywały one na ziemie polskie, uciekając przed prześladowaniami lub poszukując nowego miejsca do życia.
3. Wzrastająca wraz z rozwojem terytorialnym państwa polskiego różnorodność zmusiła żyjących w nim ludzi do wykształcenia poczucia tolerancji wobec innych.
4. W okresie reformacji panująca w Polsce tolerancja przyczyniła się do uniknięcia wojen o charakterze religijnym, a w 1573 roku na mocy konfederacji warszawskiej wolność wyznania nabrała wśród szlachty rangi obowiązującego prawa.
5. Tolerancja religijna w Polsce zaczęła maleć w XVII wieku pod wpływem wojen Rzeczypospolitej z sąsiadami mającymi inne wyznania (Szwecja, Rosja), bądź inną religię (Imperium Osmańskie – Turcja).

Ćwiczenie 1

Przeczytaj poniższe zdania i zaznacz, czy są one prawdziwe, czy fałszywe.

	Prawda	Fałsz
Wystąpienie Marcina Lutra w 1517r. miało miejsce w Augsburgu.	☐	☐
Wystąpienie Marcina Lutra doprowadziło do rozłamu w Kościele i pojawienia się nowych wyznań protestanckich.	☐	☐
W 1517r. panował w Polsce Zygmunt I Stary.	☐	☐
Król Zygmunt August był chwalony przez papieża za postawę wobec protestantów.	☐	☐

Źródło: LEARNETIC SA, licencja: CC BY 4.0.

Słowniczek

bracia polscy (arianie)

najbardziej radykalny odłam polskiej reformacji, nieuznający m.in. dogmatu o Trójcy Świętej

konfederacja warszawska

określenie stosowane dla dokumentu wydanego w 1573 roku podczas sejmiku konwokacyjnego w Warszawie, gwarantującego szlachcie swobodę wyznania na terenie Rzeczypospolitej

Polin

żydowska nazwa Polski; pochodzi od słów *po lin* – to znaczy tu spoczni

tożsamość narodowa

poczucie odrębności wobec innych narodów kształtowane przez czynniki narodotwórcze, takie jak: symbole narodowe, język, świadomość narodowa, więzy krwi, kultura, terytorium

Dla nauczyciela

Scenariusz

Autor

Learnetic

Temat zajęć

Różnorodność a tożsamość. Różnowiercy w I Rzeczypospolitej

Grupa docelowa

szkoła podstawowa, klasa 6

Ogólny cel kształcenia:

Uczeń charakteryzuje stosunki wyznaniowe i narodowościowe w I Rzeczypospolitej.

Kształtowane kompetencje ogólne:

- porozumiewanie się w języku ojczystym,
- umiejętność uczenia się,
- kompetencje społeczne i obywatelskie,
- świadomość i ekspresja kulturalna.

Cele (szczegółowe) operacyjne

Uczeń:

- wyjaśnia, czym jest tożsamość narodowa,
- wymienia mniejszości religijne i wyznaniowe żyjące na ziemiach polskich w XVI wieku,
- rozumie przyczyny istnienia tolerancji na ziemiach polskich w czasach Piastów oraz w okresie rządów Jagiellonów,
- wyjaśnia główne założenia konfederacji warszawskiej,
- wyjaśnia, kim byli bracia polscy,
- omawia przyczyny, które doprowadziły do zaniku tolerancji religijnej w Polsce w XVII wieku,

- dostrzega zagrożenia związane z brakiem tolerancji w społeczeństwie.

Metody/techniki kształcenia:

- metody programowane: z wykorzystaniem e-podręcznika, z użyciem multimediiów;
- metody aktywizujące: dyskusja, drzewko decyzyjne;
- metody podające: rozmowa nauczająca, wykład;
- metody praktyczne: praca z tekstem źródłowym, praca z mapą.

Formy organizacji pracy

- indywidualna
- zbiorowa
- grupowa

Przebieg lekcji

Faza wprowadzająca:

Czynności organizacyjne. Nauczyciel podaje temat lekcji oraz cele zgodne z podstawą programową i etapem kształcenia.

Nauczyciel w krótkim wykładzie przypomina okoliczności, w jakich na ziemiach polskich pojawiły się pierwsze grupy ludności obcej etnicznie, wyznaniowo i religijnie (pojawienie się Żydów w okresie prześladowań związanych z wyprawami krzyżowymi, kolonizacja niemiecka w okresie rozbicia dzielnicowego, podbój Rusi Halickiej przez Kazimierza Wielkiego).

Faza realizacyjna:

We wstępie do kolejnej części zajęć nauczyciel zapisuje na tablicy pytanie:

Dlaczego tolerancja dla odmienności etnicznej, wyznaniowej i religijnej w Polsce była taka ważna?

Następnie informuje uczniów, że wcielą się w role doradców polskiego króla i wskażą mu największe korzyści, ale też zagrożenia związane z istnieniem tolerancji w kraju. Nauczyciel zwraca uwagę, że w pracy tej uczniowie będą się poruszać w warunkach rzeczywistości średniowiecznej, nie zaś współczesności, a to ma istotny wpływ na cele, do których będzie dążył władca.

Nauczyciel wskazuje cele, zapisując pod pytaniem następujące zagadnienia:

- zachowanie jedności państwa,

- rozwój kulturalny kraju,
- bezpieczne relacje społeczne,
- wzrost dochodów władcy z podatków płaconych przez ludność,
- pozytywne relacje z sąsiadami.

Uczniowie pracują w grupach, a po upływie wyznaczonego czasu reprezentanci poszczególnych zespołów przedstawiają wyniki pracy.

W podsumowaniu nauczyciel zwraca uwagę, że w średniowieczu społeczeństwo miało zupełnie inne niż obecnie podejście do odmienności etnicznej, był to bowiem okres, w którym zdecydowana większość mieszkańców identyfikowała się jako tutejsi, a nie Polacy, gdyż nie miała jeszcze rozwiniętego poczucia tożsamości narodowej.

W podsumowaniu tej części lekcji uczniowie oglądają fragment filmu do pytania Tomka odnoszącego się do sytuacji żydów w Polsce w średniowieczu (sceny 1–5). Prosi uczniów aby zanotowali ludność jakich wyznań mieszkała w I Rzeczypospolitej. Następnie rozwiązują zadania interaktywne (od nr 1 do nr 4) utrwalające wiadomości zdobyte w trakcie projekcji filmu. Omawiają rozwiązania wspólnie z nauczycielem.

W kolejnej części zajęć nauczyciel wyjaśnia, że od wczesnego średniowiecza specyficzną pozycję w społeczeństwie polskim zajmowała ludność żydowska. Następnie krótko charakteryzuje kulturę i działalność przedstawicieli społeczności żydowskiej w czasach Kazimierza Wielkiego i w okresie panowania dynastii Jagiellonów. Swoją wypowiedź uzupełnia fragmentem filmu *Rozmowa z historykiem*. Poleca uczniom, aby zwrócili uwagę na przywileje jakie otrzymywali Żydzi.

Uczniowie rozwiązują zadania interaktywne (od nr 5 do nr 6) utrwalające wiadomości zdobyte w trakcie oglądania filmu. Omawiają rozwiązania wspólnie z nauczycielem.

Nauczyciel prosi uczniów o przypomnienie okoliczności, w jakich doszło do wyboru władcy na zasadach wolnej elekcji. Następnie pyta, jakie wydarzenia na zachodzie naszego kontynentu towarzyszyły perturbacjom politycznym w Rzeczypospolitej.

Następnie wyjaśnia, że wojny religijne, które ogarnęły sporą część zachodniej Europy, nie umknęły uwadze polskiej szlachty. Zdawała ona sobie sprawę z zagrożeń, jakie tego typu konflikty niosły dla państwa polskiego.

Nauczyciel informuje uczniów, że będą pracować w grupach. Ich zadaniem będzie podjęcie decyzji związanej z konkretną postawą, jaką powinna przyjąć szlachta wobec wydarzeń w zachodniej Europie.

Uczniowie otrzymują schemat drzewa decyzyjnego z wpisanym problemem.

W zachodniej Europie trwają wojny religijne. W Rzeczypospolitej wygasła dynastia Jagiellonów, a kraj stoi na politycznym rozdrożu. Jaką postawę przyjąć wobec wydarzeń za

granicą?

Uczniowie uzupełniają drzewo w parach. Wpisują cele i wartości, możliwe rozwiązania oraz ich pozytywne i negatywne skutki. Po upływie wyznaczonego czasu wybrane osoby odczytują swoje propozycje. W podsumowaniu tej części lekcji nauczyciel pyta wszystkich uczniów o to, jaką decyzję powinna podjąć szlachta, a następnie wyświetla następny fragment filmu (sceny 7–9). Uczniowie powinni zwrócić uwagę na to, jakie czynniki wpłynęły na nietolerancję względem braci polskich.

Po projekcji nauczyciel zwraca uwagę, że akt konfederacji warszawskiej pozwolił Rzeczypospolitej bezpiecznie przejść przez niepokoje religijne w XVI wieku, ale – jak pokazano w następnej części filmu – dla tolerancji religijnej i w Polsce nastął kres. W rozmowie nauczającej nauczyciel omawia okoliczności, w jakich do tego doszło oraz mechanizmy, które to spowodowały.

Faza podsumowująca:

Uczniowie rozwiązują zadania interaktywne (od nr 7 do nr 10) utrwalające wiadomości zdobyte w trakcie oglądania filmu. Nauczyciel omawia wszystkie zadania, uczniowie podają odpowiedzi.

Nauczyciel inicjuje pogadankę w celu omówienia i utrwalenia zagadnień poruszonych w filmie i na zajęciach. Uczniowie formułują wnioski. Następnie podsumowują lekcję, wykorzystując do tego stronę *Podsumowanie*.

Praca domowa

Odnajdź w swojej najbliższej okolicy ślady wskazujące na różnorodną przeszłość Rzeczypospolitej. Zbierz dokumentację na ten temat i przygotuj ją w formie prezentacji multimedialnej.

Metryczka

Tytuł

Różnorodność a tożsamość. Różnowiercy w I Rzeczypospolitej

Temat lekcji z e-podręcznika, do którego w-materiał się odnosi

Raj dla różnowierców. Różni w wierze a kultura polska

Przedmiot

historia

Etap edukacyjny

szkoła podstawowa

Podstawa programowa

19. Polska i Litwa w czasach ostatnich Jagiellonów. Uczeń:

3) charakteryzuje stosunki wyznaniowe w państwie polsko-litewskim i wyjaśnia ich specyfikę na tle europejskim;

Nowa podstawa programowa

X. Początki Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Uczeń:

1) charakteryzuje stosunki wyznaniowe i narodowościowe w Rzeczypospolitej; wyjaśnia główne założenia konfederacji warszawskiej;

Kompetencje kluczowe:

Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady UE z 18.12.2006 w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie:

- 1) porozumiewanie się w języku ojczystym,
- 5) umiejętność uczenia się,
- 6) kompetencje społeczne i obywatelskie,
- 8) świadomość i ekspresja kulturalna.

Cele edukacyjne zgodne z etapem kształcenia

Uczeń:

- Uczeń:
- wyszukuje oraz porównuje informacje pozyskane z różnych źródeł i formułuje wnioski;

- dostrzega w narracji historycznej warstwę informacyjną, wyjaśniającą i oceniającą;
- wyjaśnia związki przyczynowo-skutkowe analizowanych wydarzeń, zjawisk i procesów historycznych;
- wyjaśnia znaczenie poznawania przeszłości dla rozumienia świata współczesnego;
- tworzy prezentację;
- przedstawia argumenty uzasadniające własne stanowisko.

Powiązanie z e-podręcznikiem

https://www.epodreczniki.pl/reader/c/195668/v/28/t/student-canon/m/j0000008SRB2v32#j0000008SRB2v32_0000005R

https://www.epodreczniki.pl/reader/c/195668/v/28/t/student-canon/m/j0000008SRB2v32#j0000008SRB2v32_0000005A